

Pelgrimeren op de vierkante meter

Titel: Pelgrimeren op de vierkante meter

Auteur: Jolanda Tuma

Fotografie: Jolanda Tuma

Foto omslag: Jan Roelof de Haas

Alle geciteerde teksten uit 'Merkstenen' van Dag Hammarsköld en verwijzingen komen uit de 3e druk, 2000, Uitgeverij Kok Kampen, ISBN 902429391 x. Oorspronkelijke titel: Vågmärken, oorspronkelijke Nederlandse uitgave: Desclée de Brouwer - Brugge 1965, vertaling: drs. R.F.M Boshouwers

Boekverzorging: Arjen Bakker | De Pinne

ISBN: 9789403881331

© 2026 Jolanda Tuma en De Pinne, alle rechten voorbehouden

Bestel extra exemplaren via www.pinne.nl

Jolanda Tuma

Pelgrimeren op de
vierkante meter

 DE PINNE

Inhoudsopgave

Inleiding - Pelgrimeren	9
1 - Maandag - Elke reis begint met een eerste stap	11
1.1 Monnikenwerk	11
1.2 Binnenkomen	13
1.3 Schrijven	15
1.4 Merkstenen	21
2 - Dinsdag - Getijden	25
2.1 De dag ontwaakt	26
2.2 Kleine uren	30
2.3 Lied worden	31
2.4 Als een mantel	34
2.5 Mienskip	39
2.6 Afscheid	41
3 - Woensdag - Verdiepen	44
3.1 Binnen en buiten	44
3.2 Zijn en tijd	46
3.3 Taal	47
3.4 Ruimte	50

3.5 Verweven	51
3.6 Stilte	55
3.7 Niet alleen	56
4 Donderdag - Afdwalen	59
4.1 Atmosfeer	59
4.2 Stramien	62
4.3 Loslaten	66
5 Vrijdag - Terug naar de bron	74
5.1 Stabilitas loci	74
5.2 Balans	76
5.3 Ruimte	79
5.4 Sterven	82
5.5 Afronden	88
6 Zaterdag - Balanceren	90
6.1 Heilige ruimte	90
6.2 Licht	91
6.3 Grond	95
6.4 Even uit het lood	98
6.5 Bijzondere ontmoeting	101

7 Zondag - Dit is hetzelfde land	104
7.1 Eenvoud	104
7.2 Laatste woorden	105
7.3 Onder de mensen	108
7.4 Afhechten	109
Nawoord: Pelgrimeren	112

Inleiding - Pelgrimeren

Pelgrimeren is trekken van de ene pleisterplaats naar de andere, onderweg gedragen door de schoonheid van de omgeving, door de warmte van de ontmoetingen of door de inspiratie van de woorden van een heilige waaraan het pelgrimspad is gewijd. Maar pelgrimeren is ook de confrontatie met de regen en de harde wind die je het zicht benemen, onaangename ontmoetingen en de onbegrijpelijke kanten van het heilige, het onbevattelijke niet-weten.

Pelgrimeren is een reis door het leven, een reis door tijd en ruimte, en tegelijkertijd een reis naar binnen. Een reis die je eens begon, zonder precies te weten waar of wanneer. Op een bepaald moment realiseer je je dat je onderweg bent en dat er geen weg terug meer is. Je zet de ene stap na de andere, raakt soms verdwaald, maakt omwegen, struikelt, staat op en vervolgt je weg zonder te weten wat de eindbestemming zal zijn. Of ligt de bestemming juist heel dichtbij, 'dieper dan ik mijzelf ooit ken?'

Pelgrimeren is een *way of life* geworden, naar buiten en naar binnen. De natuur, de bergen, het Wad, de luchten en het water trekken me naar buiten, het ritme van de getijdengebeden trekt me naar binnen, naar de stilte.

Het ritme van de natuur en het ritme van de getijden kwamen in de zomer van 2025 nadrukkelijk samen in een verblijf in een kleine middeleeuwse kerk op het Groninger Hogeland. Als deelnemer aan het kunstproject Monnikenwerk verbleef ik, gedurende een week, dag en nacht in de kerk en liet me leiden door wat de stilte me wilde laten zien.

Het werd een pelgrimage op de vierkante meter.

Deze pelgrimage op de vierkant meter in de oude kerk van Tinallinge begon precies twee jaar na de pelgrimage die mijn dochter en ik maakten door Zweeds Lapland langs zeven Merkstenen van Dag Hammarskjöld, waaruit een boekje is ontstaan met de titel: *Bij iedere stap minder gebonden*. In de tussenliggende periode bezocht ik drie keer Koningsoord, het Cisterziëncr klooster in Oosterbeek, waar ik me mocht onderdompelen in het kloosterleven en het heilzame ritme van de getijdengebeden.

Een week lang verblijven in een van de oude kerken op het Groninger Hogeland was een bijzondere ervaring. Het werd een reis naar binnen, maar ook een reis naar buiten. Via een livestream was ik tijdens de getijdengebeden verbonden met de kapel in Koningsoord, waardoor de oeverloze tijd van 24/7 hanteerbaar werd, ik zou bijna willen zeggen: 'geheiligd'. Mijn monnikenwerk bestond uit het handmatig overschrijven van een aantal teksten uit het dagboek *Merkstenen* van Dag Hammarskjöld, om vervolgens naar aanleiding van deze tekst een eigen meditatie te schrijven.

Tijdens deze week 'Monnikenwerk' (18 tm 24 augustus 2025) ontstonden gaandeweg steeds meer handgeschreven teksten en bijbehorende meditaties. Dusdanig veel dat het voor de bezoekers aan Monnikenwerk niet mogelijk was om deze allemaal te lezen. Meerdere keren werd me gesuggereerd om de teksten te bundelen zodat men ze op een rustiger moment zou kunnen lezen. Deze suggestie, samen met de ervaringen van het alleen zijn in de stilte van de oude kerk, gedurende de dagen en nachten, deed me besluiten om een boekje te schrijven over pelgrimeren op de vierkante meter, met als achterliggende gedachte 'De langste reis is de reis naar binnen'. Wellicht kan het worden gezien als vervolg op *Bij iedere stap minder gebonden*.

1 - Maandag -

Elke reis begint met een eerste stap

'Je bent niet de olie, niet de lucht – je bent slechts het verbrandingspunt, het brandpunt, waarin het licht geboren wordt.

Dag Hammarskjöld, 1957

1.1 Monnikenwerk

'Tot zondag!' hoor ik iemand zeggen, wanneer we afscheid nemen. Ik verbaas me over mijn eigen reactie wanneer ik in stilte denk: dan pas? Het is maandagmorgen en we staan in het voorportaal van de kerk in Saaxumhuizen. We zijn klaar om ieder naar onze eigen kerk te vertrekken voor een week 'Monnikenwerk.'

Het was een bijzonder moment zoals we daarnet in de kring hadden gezeten rondom een kaars in de kerk, om met ons zessen het begin van het project Monnikenwerk editie 2025 te markeren. We hadden er dit jaar voor gekozen om gedurende één week alle opeenvolgende dagen te gaan werken in de stilte van de kerken, van maandag tot en met zaterdag. Op zondag zouden we elkaar weer ontmoeten in de kerk van Eenrum, waar dan een dienst zou worden gehouden om Monnikenwerk af te sluiten.

Iemand had de kaars aangestoken en ik sprak de woorden die ik voorgaande jaren altijd uitsprak in een kerkdienst voorafgaand aan Monnikenwerk, maar nu dus in deze kleine kring:

'Monnikenwerk, leven uit één stuk,
geconcentreerd, eenvoudig, ongekunsteld
laten gebeuren wat gebeurt.
Ruimte voor verlangen, verbinding met de tijd, de ruimte
en dat wat tijd en ruimte overstijgt.
Steeds opnieuw beginnen
kwetsbaar en vrijmoedig.

Door het aansteken van een kaars
symboliseren we de verbondenheid,
verbondenheid met wie ons zijn voorgegaan,
de wolk gebeden die hangt in alle oude kerken
met ons zoals we hier zijn en met wie na ons zullen komen.
Ieder op eigen wijze vorm gevend aan dat waar ons verlangen
naar uit gaat
en wat ons wijst op dat visioen van goedheid, trouw, recht en
vrede.'

Na een korte stilte citeerde Marc een tekst van Rumi. Anjet las een vertaling van psalm 1 van Lloyd Haft, Lisette sprak woorden van Maria. Wouter citeerde net als Marc een tekst van Rumi, Leen sprak een gebed uit en ik citeerde Dag Hammarskjöld: *'Je bent niet de olie, niet de lucht – je bent slechts het verbrandingspunt, het brandpunt, waarin het licht geboren wordt.'*

Het was een eenvoudig maar ontroerend samenzijn. Nu is het tijd om ieder onze eigen weg te gaan. We nemen afscheid. "Tot zondag!"

En zo loop ik, rugzak op mijn rug, richting Tinallinge, een wandeling van ongeveer zes kilometer. De zon schijnt, de lucht is strakblauw en ik ben blij met de schaduw van de bomen langs de weg. Ik loop stevig door, voel me gehaast, had namelijk met de koster afgesproken om rond half elf bij de kerk te zijn. Maar dat gaat niet lukken, het wordt